

ПОСДОРАНДА ВА ҲОМИИ ЗАБОН

(дар ҳошияи суҳанронии Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон бахшида ба Рӯзи забони давлатӣ)

Пойдориву бақои ҳар халқу миллат ва посдорандаи таърихи он забони вай аст. Маҳз забони ноби тоҷикӣ ва он арзишҳои маънавӣ то ба имрӯз моро чун як халқу миллат зинда нигоҳ доштааст. Мавҷудияти мо – тоҷикон чун як халқи тамаддунофар, як миллати пуриқтидор тавассути забон сурат гирифта ва ба воситаи он то ба имрӯз ҳамчун миллат дар ҷаҳон шинохтаву эътироф гардидаем. Бинобар ин ба ҳар як соҳибзабон шарт ва зарур аст, ки онро азиз донад, чун гавҳараки чашм эҳтиёт намояд ва ба он арҷ гузорад.

Ба ҳамагон маълум аст, ки дар охири солҳои 80-уми асри гузашта мо сараввал истиқлоли забонамонро ба даст овардем. Ҳамчунин баъди ба даст овардани истиқлоли комил қомати хамгаштаи забонамон рост гардид ва аз ҳама гуна ҳуҷумҳои сиёсӣ ва фишору тангназариҳо дар амон монд. Ин ҷиҳати муҳимро Сарвари давлат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ҳанӯз соли 1996 дар суҳанронии худ дар таҷлили Рӯзи забон гуфта буд: «Забон рукни асосии миллат ва давлат аст. Миллату давлат соҳиб ва пуштибони забонанд. Забон омили асосии рушду камоли миллат ва давлат аст. Забон ва давлату миллат дар паноҳи якдигаранд».

Ин ҷо ба чанд нуктаи муҳимме дар самти сиёсати забондӯстдорӣ Сарвари давлат тавачҷуҳ хоҳем кард.

Сараввал, қобили қайд аст, ки тақдири забон аз мавқеъгирии чеҳраҳои сиёсӣ, баҳусус агар онҳо роҳбари давлат бошанд, вобастагии хеле калон дорад. Дар ҷаҳони имрӯза кам касонеро чун сарвари давлат зикр намудан мумкин аст, ки ба масъалаи забон ва тақдири он тавачҷуҳ зоҳир карда бошанд. Аз солҳои аввали ба сари давлат омадани Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ғамхориҳо нисбат ба забон афзун гардид ва забону миллат дар симои ин чеҳраи мондагор паноҳандаи худро ёфт.

Пеш аз ҳама бояд қайд кард, ки аз диди Президент масъали забон на фақат падидаи фарҳангӣ, балки он масъалаи сиёсӣю давлатист. Бо чунин андешаҳои хирадмандона Сарвари давлат ҳанӯз соли 1995 «Дар бораи таъсиси Комиссияи татбиқи Қонуни забони назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон» аз 31 октябри соли 1995, таҳти №662 Қарор қабул намуд. Ин Комиссия чараёни иҷрои татбиқи Қонуни забонро дар тамоми вазорату корхонаҳо, муассисаву ташкилоти давлатӣ месанҷид ва натиҷаашро ба Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод мекард. Қобили қайд аст, ки масъалаи чараёни татбиқи Қонуни забон дар тамоми муассисаҳои давлатӣ мавриди баррасиву арзёбӣ қарор гирифт ва оҳиста-оҳиста ба натиҷаҳои назаррас ноил гардид. Ҳоло ки коргузори дар тамоми вазорату корхонаҳо пурра ба забони тоҷикӣ сурат гирифтаву забон мақому ҷойгоҳи муносибро

касб намудааст, саравал бояд нақши Президенти мамлакатро мадди назар гирифт.

Сониян, бояд зикр намуд, ки ҳамасола аз ҷониби ҳукумату давлат нисбат ба забон қарорҳои дахлдор қабул мегарданд ва риояи онҳо бечунучаро сурат мегиранд. Инчунин санаҳои таърихӣ, ки дар барои забони тоҷикӣ аз ҷониби Ҳукумат қабул шудаанд, боиси боз ҳам ривочу раванг бахшидан ба забони тоҷикӣ аст. Чунончи, соли 2008 элон гардидани «Соли забони тоҷикӣ», мунтазам таҷлили «Рӯзи забон» дар рӯзи 5-уми октябр, тасдиқ ва қабули «Барномаи рушди забони давлатии Тоҷикистон барои солҳои 2012-2016 ва солҳои 2020-2030» аз ҷумлаи онҳост.

Олимону муҳаққиқони тоҷик роҷеъ ба ғамхориҳои Сарвари давлат доир ба забону фарҳанг асару мақолаҳои пураҳаммияте навиштаанд. Донишманди тоҷик академик Муҳаммаҷон Шакурӣ дар яке аз китобҳои худ бо номи «Инсонгарии омӯзиш ва забони миллий» дар ин хусус навиштааст: «Ҷаноби Олӣ ба вежа дар бораи забони модарӣ ва азиздошти он суҳанҳое гуфтанд, ки банда дар ин умри дарозам аз ҳеҷ як сарвари Тоҷикистон нашунидаам...».

Баъдан, на бояд фаромӯш кард, ки дар ҳар як даври замон асарҳои пураҳаммияте рӯйи кор меоянд, ки минбаъд боиси инкишофи ягон соҳаи илм мегарданд. Бо нашр гардидани ду ҷилди «Забони миллат – ҳастии миллат» (–Душанбе, 2016. 492с, Ҷ.1) ва «Забони миллат – ҳастии миллат» (–Душанбе, 2020. 432с, Ҷ.2) аз ҷониби Асосгузори сулҳу ваҳдати миллий – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон паҳлуҳои норавшан ва ҷиҳатҳои баҳсноки таърихӣ омӯзиши забони тоҷикӣ бо далелҳои раднопазир исботи худро ёфт. Дар ҳоле ки хатари ҷаҳонишавӣ ба забонҳои хурд таҳдид мекунад, чунин кори мондагор барои забони тоҷикӣ ва барои миллати тоҷик ниҳоят арзишманд ба ҳисоб меравад.

Чун солҳои гузашта Пешвои миллат зимни суҳанронӣ дар Рӯзи забони давлатӣ 27.09.2022 ба нуқтаҳои муҳим ишора намуданд.

Чунончи:

“Ба андешаи мо, барои рушди минбаъдаи забони давлатӣ, дар навбати аввал, бояд тадбирҳои зерин амалӣ карда шаванд: Якум. Риояи покизагии забон. Яъне зарур аст, ки мо асосат ва покизагии забони худро нигоҳ дорем ва аз истифодаи безарурати калимаҳо аз забонҳои дигар худдорӣ кунем.

Дар баробари омӯхтани забонҳои хориҷӣ, ба омӯзиши забони адабии тоҷикӣ таваҷҷуҳи боз ҳам бештар зоҳир намоем. Забони адабии тоҷикиро хуб донем ва омӯзиши забонҳои хориҷиро дар заминаи забони модарӣ ва бо истифодаи васеи имкониятҳои он ба роҳ монем.

Дуюм. Фаъолияти Кумитаи забон ва истилоҳот, Академияи миллии илмҳо ва дигар вазорату идораҳо дар самти ба вучуд овардани захираи рақамии забони тоҷикӣ бештар тақвият дода шавад, зеро ин омил ба

мондагории забони тоҷикӣ дар замони ҷаҳонишавӣ мусоидат менамояд. Хотирнишон менамоям, ки чунин иқдом дар аксари кишварҳои пешрафтаи ҷаҳон натиҷаҳои хуб дода истодааст. Зарур доништа мешавад, ки ба хоҳири дастрасии ҳарчи бештари алоқамандон нусхаҳои электроники фарҳангҳои муътамад, аз қабилӣ «Луғати фурс» «Бурҳони қотей» «Ғиёс-ул-луғот», «Фарҳанги Ҷаҳонгирӣ», «Фарҳанги Рашидӣ», «Баҳори Аҷам», «Фарҳанги Онандроҷ», «Фарҳанги забони тоҷикӣ», «Луғатнома»-и Деҳхудо ва дигар фарҳангу истилоҳномаҳои соҳавӣ бо алифбои имрӯзаи тоҷикӣ ба шабакаҳои иҷтимоиву иттилоърасонӣ ворид карда шаванд.

Сеюм. Яке аз масъалаҳои, ки то имрӯз аз мадди назар дур мондааст, омӯхтани ҷанбаҳои назариявии забони бостонии тоҷикӣ ва омода кардани мутахассисону муҳаққиқони забонҳои авастӣ, суғдӣ ва бохтарӣ мебошад, ки сарчашмаи забони ширину шевои мо ба ҳисоб мераванд».

Бешакку тардид метавон гуфт, ки ғамхориҳои ин чехраи мондагор барои боз ҳам мустақкам нигоҳ доштани вазъи кунунӣ ва ояндаи дурахшони забони тоҷикӣ мусоидат хоҳанд кард.

КАРИМОВ Назрулло Салимович,
н.и.ф., дотсент, мудири кафедраи забони тоҷикӣ ва усули таълими забон ва адабиёти тоҷики факултети филологияи ДМТ